

KOVÁCS KRISZTIÁN

Egy mozgalmas hónap Galíciában

A losonci k.u.k. 25. gyalogezred harcai a Nagy Háború első havában

Pontosan egy évszázada annak, hogy megkezdődött a Magyar Királyság romlását hozó első világháború, mely a magyar történelem egy rövid, ám annál több fejlődést hozó korszakát törte derékba. 1914. július 28-án, a szerb hadüzenet napján – napra pontosan egy hónapra arra, hogy Szarajevóban Ferenc Ferdinándot Gavrilo Princip meggyilkolta – hivatalosan megkezdődött az a háború, mely emberek millióit emésztette fel a hosszú évek alatt, gyermekeket tett árvává, feleségeket özvegyé, férjeket rokkanttá, gazdaságokat romhalmazzá, államokat revizionistává, népeket szélsőséges nacionalistává. E napon kezdetét vette a 20. század őskatasztrófája, hogy előkészítse a talajt egy még véresebb háborúnak a század közepén, és hogy elhintse a népek között a gyűlölet magvait.

A „pelikán városa”¹ és a mozgósítás

Nógrád vármegye hajdan volt híres városa izgalommal telve fogadta a király felhívását. Losonc város közönsége 1914. július 29-én este, Az *Est* című lap táviratából értesült arról, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia hadban állónak tekinti magát, Szerbiával. A hadüzenet híre futótűzként terjedt a városban, az emberek izgatottan tárgyalták a fejleményeket. Az

FMKE kávéház előtt nagy tömeg gyűlt össze, a lakosság pedig éltette a királyt, a háborút és a hadsereget, majd nemzeti zászlókkal, énekelve járták az utcákat.² A város élénksége és érdeklődése a háború iránt az elkövetkező napokban is hasonló szinten maradt. Az emberek körében augusztus elején sem volt más téma, mint a háború, és mindenki nagyon optimistán várta a fejleményeket. A szebb jövő reményének víziója még a háborúval járó anyagi gondok gondolatát is elnyomta (természetesen csak egy időre). A hatóságok is elkezdtek a készülődést, fogadták a központi rendelkezéseket. A rendőrség elkezdte érvényesíteni az 1912. évi 63. törvénycikkben foglalt kivételes intézkedéseket.³ Férfiak és nők egyaránt kivették a részüket a háborúra való készülődésben. Sok nő jelentkezett önkéntes ápolónői tanfolyamra, a férfiak pedig megkezdtek feltölteni a laktanyákat, ahol megismerve a parancsnokokat, és egyéb szervezési munkák elvégzése után, megkezdtek a frontra való kivonulást. A háború oly lelkesítőleg hatott az emberekre, hogy a katonák előzönlöttek a várost, várva az utazás pillanatát. A korabeli tudósító arról számolt be, hogy mindenhol katonát látni, akik nem foglalkoznak azzal, hogy északra vagy délre viszik őket, mert „nekik teljesen mindegy: szerbet vagy muszkát kell-e répvá aprítaniok.” Losonc lakossága alapvetően szívélyesen bánt a katonákkal. Augusztus elejére, már egyre inkább érezhető volt az élelmiszerek drágulása, a kortársak úgy gondolták, amint a katonaság felvonulása véget ér, a közlekedés megindulásával megoldódnak a kereskedők szállítási nehézségei (mellyel indokolták az élelmiszerárak növelésének szükségességét).⁴

Az országos hangulathoz hasonlóan a losonci polgárok is lelkesedtek a háborúért: izgalommal várták a fejleményeket, hogy háziezredükről minél több írást olvashassanak – ez persze, figyelembe véve az erőteljes cenzúrát, nem mindig történt meg. Az áremelések a várost sem kerülték el. Az idő előrehaladtával egyre nőttek az élelmiszerárak, sok árucikk hiánytermékké vált, az uzsorások pedig az utolsó fillérig megpróbálták kiszigerelni az embereket. Ilyen háttérrel kezdte meg a 25. losonci gyalogezred a keleti frontra való felvonulást.

1914. július 25-én rendelte el az Osztrák-Magyar Monarchia a részleges mozgósítást, mely ekkor még csak a haderő 2/5-ét érintette, ez összesen nyolc hadtestet jelentett. Miután nyilvánvalóvá vált, hogy Oroszország Szerbia oldalán fog beavatkozni, július 31-én az AOK⁵ elrendelte az általános mozgósítást; a mozgósítás első napjának augusztus 4-ét jelölte meg, és kérte a külügyminisztériumtól, hogy az orosz hadüzenetet is ezen a napon adja át. Erre azért volt szükség, mivel július 25-én még azzal számoltak, hogy Oroszország nem fog beavatkozni, ezért a 2. hadsereget a Balkáni frontra kezdték el kiszállítani, visszafordításuk viszont nehézségekbe ütközött, elsősorban vasúttechnikai okok miatt. Ennek következtében augusztus 4. előtt nem volt megvalósítható a Galíciai frontra való felvonulás.⁶

A 25. gyalogezred békelétszámának háborúsra való felduzzasztása már augusztus 1-én folyamatban volt. Az egész országról elmondható, hogy a bevonuló katonák nagy száma nehézkessé tette a kaszárnyákba való elhelyezésüket és élelmezésüket.⁷ A nehézségek ellenére augusztus 6-án megkezdődött a Monarchia csapatainak kiszállítása a keleti arcvonalra.⁸ A losonci ezred nem augusztus 6-án, hanem néhány nappal később, augusztus 10. és 13. között kezdte meg utazását kelet felé. Losoncról naponta több katonavonat indult el a frontra, melyeket zászlókkal és gallyakkal díszítettek fel, ezen kívül különféle rajzokkal és feliratokkal is ellátták a vonatokot (például Péter szerb király torz ábrázolásával). Az egyes állomásokon az emberek lelkesen üdvözölték a felvonuló bakákat. A 25. gyalogezred zászlóaljait külön vonatokban szállították ki. Amikor egy alakulat útnak indult, nagy tömeg kísérte az állomásra. Augusztus 13-án, amikor az ezred zászlóját vivő zászlóalj kezdte meg hosszú utazását, a város népe egy kis ünnepséget is tartott. A város nő- és leányegyleteinek 3-3 tagú küldöttsége ment a vonathoz, megkoszorúzva az ezred zászlóját. A koszorú egyik szalagja piros és sárga – melyek a város színei –, a másik nemzetiszínű volt. A szalagokon az alábbi felirat állt: „Vitéz háziezredünknek, a losonci honleányok”⁹. Augusztus közepére megtörtént az ezred frontra való kiszállítása.

Tomaszowtól¹⁰ Magierowig (1914. augusztus 20. – szeptember 12.)

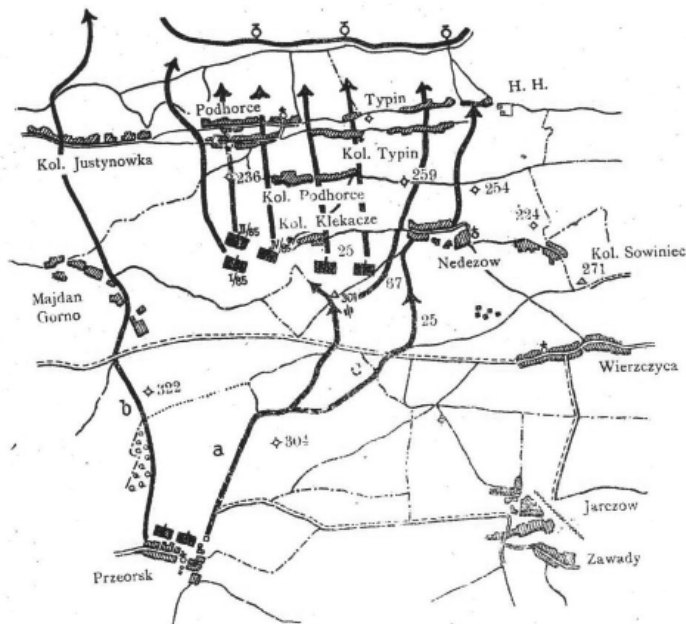
A losonci császári és királyi 25. gyalogezred hadrendje frontra való kiszállításakor a következőképpen nézett ki: 4. osztrák-magyar hadsereg, kassai VI. hadtest, kassai 27. hadosztály, 53. dandár. Körülbelül egy hét kellett ahhoz, hogy a VI. hadtest minden alakulata kiérjen a frontra.¹¹ A 4. hadseregnek Przemysl és Jaroszlav térsége között volt a felvonulási területe,¹² ezen belül az 53. dandár 1914. augusztus 11-től 15-ig a Nienowice, Grabowice, Stubienko (itt volt a 27. hadosztály parancsnoksága), Baricz és Stubno¹³ vonalon helyezkedett el.¹⁴ Augusztus 20-án kapták meg az ezredek a menetparancsot. Felsőbb utasításra a VI. hadtest előnyomulási iránya észak-kelet, Niemirów felé, mindezt két oszlopban kellett végrehajtania. A jobboldali oszlop előnyomulási iránya Stubno – Kalnikov – Svidnica vonal volt, míg a baloszlop Hruszowice – Chotiniac – Vielky – Oczy vonalon vonult.¹⁵ A 27. hadosztály is megkezdte 20-án hajnalban az előnyomulást Tomaszow felé, a menetelés augusztus 20-tól 25-ig tartott.¹⁶ A divízió általános előnyomulási iránya észak felé tartott (Werchrata – Lubycza Krolewska – Belzec – Przeorsk – ezek a helységek Lemberggtől 60-70 km-re észak-nyugatra helyezkednek el egy tömbben).

1. térkép

A 27. hadosztálytól nyugatra a magyar királyi 39. honvédhadosztály vonult, tőle keletre pedig a császári és királyi 15. hadosztály.¹⁷ Augusztus 21-én reggel 4 óra 30 perckor folytatták az előző nap megkezdett ütközetmenetet, majd 22-én, azon okból kifolyólag, hogy az ezredvonatok nem tudták követni a rossz síneken a csapatokat, a hadtestparancsnokság pihenőt rendelt el. 23-án folytatódott a vonulás Brusnon át Monasztirba. A nehéz viszonyokat jelzi az, hogy augusztus 24-én ismételen pihenőt kellett elrendelni a parancsnokságnak a vonatok lemaradása miatt. Augusztus 25-én zárult le a mozgósítások, ütközetmenetek és felvonulások időszaka.¹⁸

Még 25-én a hadsereg-parancsnokság közölte az alárendelt hadtestekkel, hogy 24-én négy orosz hadosztály elérte a Labunie – Komarow – Czartowice vonalat (Tomasowtól kb. 25 km-re északra). Ennek következtében a 27. hadosztály menetcélja Zurawce lett (Belzectől [1. térkép¹⁹], ahol a hadtestparancsnokság helyezkedett el, 8 km-re keletre légvonalban). Az ezredék délben indultak meg, egy oszlopban: Lubycza Krolewskán (Belzectől 7 km-re dél-keletre) át Zurawcére, az orosz határt éjszaka lépték át a csapatok. Vagyis először dél-kelet, majd onnan (Lubycza) észak-kelet felé tettek hadmozdulatot az ezredék.²⁰ A hadosztály éjfél körül érte el Przeorskot (Zurawce és Tomaszow között elhelyezkedő kis falu) (2. térkép²¹). A hosszú menetelésben kifáradt csapatok a községben éjszakáztak, teljes készenlétben az ellenség közelsége miatt. Augusztus 26-án a hadosztály hajnalban fújatott riadót, csapatai három oszlopban kezdték meg a menetelést a Pawlówkánál (Przeorskától kb. 10 km-re észak-keletre) levő ellenség felé. Pár óra múlva kezdetét vette a 25. gyalogezred tűzkeresztsége.

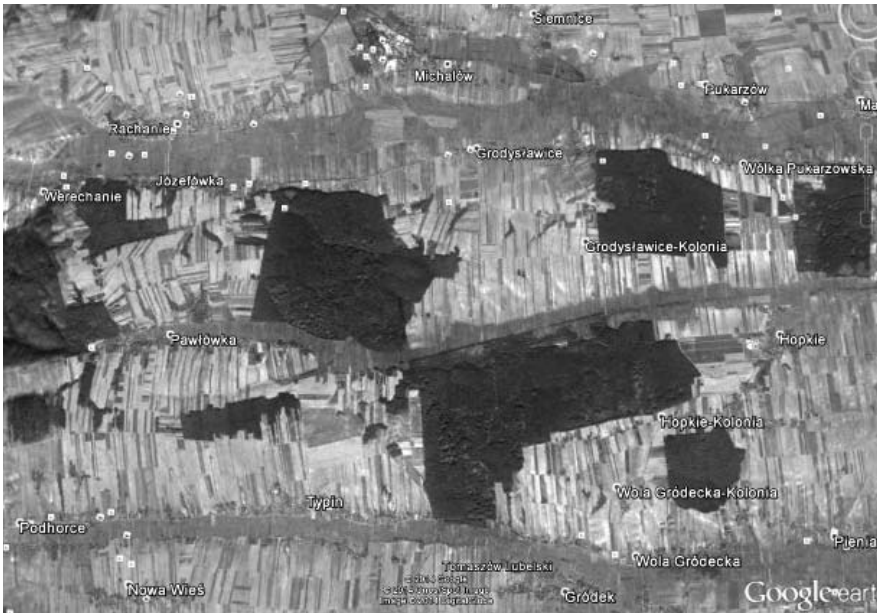

2. térkép

A 2. térkép mutatja az augusztus 26-i állapotot, a hadosztály három oszlopát. A főoszlop Sterezredes, az 54. dandár parancsnokának vezetésével, melynek elővédjét a 25-ösök három zászlóaljja alkotta; a főcsapat a 85. gyalogezred három zászlóaljából és a 67-esek két zászlóaljából állt, vonulási irányuk: Kol. Podhorce. Bal oldalon helyezkedett el Urbarz tábornok (53. dandár parancsnoka) vezetésével a 34. gyalog-, és a 16. tábori ágyúezred I. osztálya, ez a csoport Majdan Gorno felé vonult. A jobb oszlopot a 29. vadászzászlóalj alkotta. A feladat az volt, hogy a Pawlówkánál állásban levő orosz csapatokat tüzéségi támogatással Kol. Podhorce és Kol. Justynówkán át megtámadja. Az ütegek délelőtt fél 10-kor kezdték meg a tüzelést.²² A 25. gyalogezred csapatai Podhorcétól keletre helyezkedtek el. 10 óra körül a községtől északra fekvő lejtőt gyalogsági és géppuskatűz alá vették az oroszok. Ezután a 25-ösök a 85-ösökkel karöltve rohamra indultak. Az ellenség ennek következtében az első állásaiból a második vonalba húzódott vissza. A magyarok rendezve soraikat megkezdték az üldözést. Ez alatt a 25. ezred mögött elhelyezkedő 67-esek a losonciak egy zászlóaljával előrenyomultak, és az északra fekvő erdőbe hatolt be, az oroszokat itt is visszahúzódtásra készítette. Délben a 25. és 85. gyalogezred arcvonala a Pawlówkától délre fekvő erdőszélen húzódott, ezt a vonalat az orosz katonák a főállásukból erőteljes gyalogsági-, tüzéségi- és géppuskatűzzel szórták meg. A magyar csapatok viszonyozták a tüzet, ennek következtében egyórás tűzharc kezdődött el. Mindkét ezred (25., 85.) súlyos veszteségeket szenvedett, ennek ellenére egészen a Pawlówkától északra fekvő magaslat

lábáig nyomultak, ahonnan kis csoportokban folytatták az előretörést. A nap végére sikerült elfoglalni a pawlówkai magaslatot. Este 6 órára a 85. ezred tartalék zászlóalja az ellenség maradványait végleg átkarolta, és Jozefowka (Pawlówkától 2 km-re északra) felé szorította. A 25. gyalogezred Pawlówkán gyülekezett, és ott is táborozott le.²³

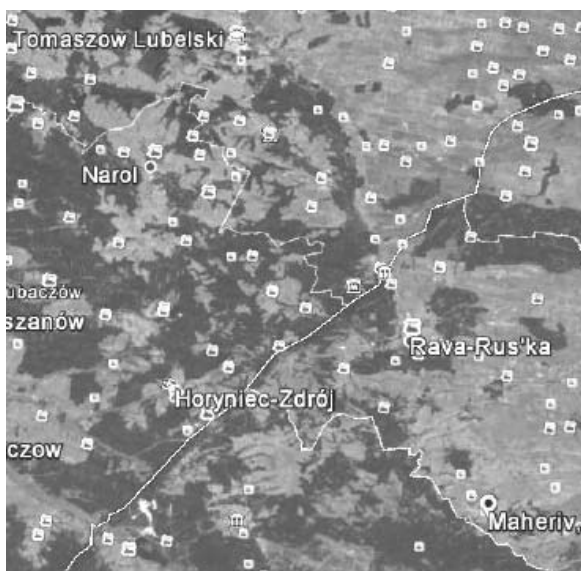
Az új leple alatt az orosz alakulatok észak felé kezdték meg az elvonulást; a 27. hadosztály az ellenséget üldözve Werechanie – Rachanie irányába nyomult előre, és augusztus 30-ig ez a terület volt a hadosztály (és a losonci ezred) harci eseményeinek színtere (3.térkép).²⁴

3. térkép

Augusztus 27-én az előnyomulás két csoportban történt; a jobb oldalt Sterz ezredes vezette, a baloldali csoportot pedig Urbarz tábornok.²⁵ Baloldalon csoportosultak a 25., 34. és 85. gyalogezredek; az első vonalban a 34-esek, mögöttük a 85-ösök, balra lépcsőzve pedig a 25-ösök helyezkedtek el.²⁶ Az erők a Werechaniétől délre eső vadászlaknál csoportosultak és ezen keresztül folytatták az előretörést. Kora délután a hadosztályparancsnokság

elrendelte az Urbarz csoport előnyomulását, ennek következtében azonban csak jelentéktelen területet sikerült elfoglalni, ezért délután hosszú pihenőt rendeltek el. A pihenő intézkedés kiadása után érkezett a hír, hogy a 27. hadosztály mellett harcoló 15. (miskolci) hadosztályt három oldalról támadták meg az oroszok, ezért segítséget kérnek. Az értesülést a 27. hadosztálynál nem vették komolyan, és nem is történt jelentős intézkedés az ügyben, hogy a segítségükre siessenek. Mindössze Sterz ezredes irányított egy zászlóalj Jozefowkáról Wolka Pukarzówskára (Jozefowkától keletre, légvonalban 8 km), de harcban nem vettek részt. Augusztus 28-án reggel terjedt el a híre, hogy a 15. hadosztály vereséget szenvedett nem messze W. Pukarzowska mellett Pukarzownánál. A 27. hadosztály Typin és Podhorce irányából várta a támadást, ennek következtében Pawlówkát és a tőle délre eső magaslatokat igyekeztek a csapatok elfoglalni.²⁷ Tartottak ugyanis attól, hogy az orosz erők a keletkezett hézagot kihasználva a VI. hadtest harcvonalának háta mögé törnek, ami be is következett, mivel az ellenség a Podhorce – Typin – Hopkie vonalból (vagyis hátulról) megszállta a pawlówkai erdő déli szegélyén elterülő dombokat.²⁸ Ekkor a losonci ezredet közvetlenül a hadosztályparancsnok irányította. Délre abbamaradtak a harcok, mindössze 1-1 ágyúdörgés hallatszott csak, így a csapatok ki tudták magukat pihenni.²⁹ Felvetődhet a kérdés, hogy az orosz csapatok miért hagytak fel a támadással? Erre a magyarázat az, hogy az ellenség a hadszíntér szomszédos területén, Komarownán vereséget szenvedett, ezért a 27. hadosztállyal szemben álló erők inkább nem erőltették tovább a harcokat.³⁰ Augusztus 29-én a hadosztály parancsot kapott arra, hogy a Zwiartow – Rachanie vonalon harcban álló csapatok segítségére siessen. Augusztus 30-án az ezredek Rachanietől észak-keletre helyezkedtek el; ezen a napon veszteséges és balsikerű harcok folytak a területen, a hadosztály regimentjei ronccsá löve vonultak Rachanien át. A hadtestparancsnokság az állások tartását követelte. Az oroszok Pukarzowon át (ahol a 15. hadosztály vereséget szenvedett) nyomultak előre, ekkor az 53. dandár Pawlówkától északra helyezkedett el, komolyabb támadás pedig csak a Rachanienél álló 25. ezredet érte, azonban a regiment helytállva, visszavonulásra kényszerítette az orosz csapatokat. Augusztus 31-én felsőbb parancsra támadást rendeltek el: a VI. hadtestnek délről kellett megtámadnia a Komarownán levő ellenséget.³¹ Ezen a napon a 25. ezred II. és III. zászlóalja Jozefowkától délre helyezkedett el.³² Szeptember 1-én, a hadosztály arcvonalán nyugalom honolt a reggeli órákban. Délután kezdődött meg a vonulás, melynek következtében szeptember 6-ra elérték Magierow³³ elé (Rava Ruskától délre, Rachanietől kb. 35 km-re), ahol az oroszok műszakilag megerősített állásokban várták a magyar bakákat. Itt került sor a következő jelentősebb összetűzésre.³⁴

4. térkép

1914. szeptember 6-án kezdődött el a magierowi csata, mely egészen szeptember 11-ig tartott.³⁵ Szeptember 6-án a harcok kezdetével az orosz gyalogságra tüzérségi tüzet szórtak a magyar ágyúk, melyre az orosz tüzérség is válaszolt. A losonci ezred szempontjából kiemelendő a negyedik csatanap (szeptember 9.), amikor este 7 órakor az ellenség tüzérségi előkészítés után a hadosztály jobb szárnyára támadott, ahol a 25-ös regiment harcolt (karöltve a 17. vadászzászlóaljjal), és tüzérségi támogatással visszautasították az erőteljes orosz támadást. Szeptember 10-én a csata egész napon át zajlott, ekkor a 25. és 67. gyalogezred súlyos veszteségeket szenvedett el, a 25-ösök elvesztették két századparancsnokukat is: Nemák és Böck századosokat. Éjjelre elcsendesedett a csatater.³⁶ Dr. Cseh János, a 11. század parancsnoka a következőképpen emlékszik vissza erre a napra: „ebédidő körül a lövészárkokba lettünk parancsolva. A tőlünk 200-300 lépésre elterülő erdő felől az ellenséges tüzérség erőteljesen tüzelt, közülünk azonban senki sem sérült meg, csak egy gyalogos katona karját fúrta át egy eltévedt gyalogsági golyó... Estefelé elrendelték a visszavonulást. Az éjszakai visszavonulás felejthetetlen látvány volt. Magierownál a harc teljes dühvel folyt. Az ágyúk mennydörgő csattogása, a géppuskák kattogása és a gyalogsági fedező tűz pattogása egy heves, borzasztó szépségű nyári záporra emlékeztetett...”³⁷ Cseh százados visszaemlékezésében szeptember 10-re teszi a visszavonulást,

azonban szeptember 11-e volt az utolsó csatanap, mikor a támadó oroszokat visszaverték, a sötétség beálltával pedig az egész vonalon feléledt a harc.³⁸ A 25. ezred Magierowtól észak-keletre helyezkedett el, hátrább az I. és II. zászlóalj két-két százada, előretolva pedig az I. zászlóalj két százada, tőlük északabbra a III. zászlóalj.³⁹ A délután folyamán érkezett a hadosztályhoz a visszavonulási paranccsal Bardolff ezredes; szeptember 12-én pedig megkezdtek az ezredek a hátrálást.⁴⁰

A magierowi összecsapás a második lemergi csata keretében zajlott le. Ennek következtében a lemergi fejlemények erőteljesen kihatottak a harcok ezen színterére is. Lembergnél szeptember 9-e után az osztrák-magyar csapatok kimerültek, ráadásul az orosz ellenállás is fokozódott, ennek következtében a támadás összeomlott; az 1. és 4. hadsereg, feladva arcvonalát, a San folyó mögé kezdte meg a visszavonulást. Az AOK szeptember 11-én valamennyi hadsereg számára kiadta az általános visszavonulási intézkedést, ezzel pedig a majdnem egy hónapig tartó galíciai csata az osztrák-magyar csapatok vereségével zárult.⁴¹

A *Pesti Napló*ban és a *Losonci Újság*ban is megjelent egy cikk a Tomasow környéki harcokról, melyben két 25-ös katona hősiességéről emlékeznek meg: „A losonci 25-ik gyalogezred Tomasownál a leghevesebb ágyútűzbe került. Nem állanak meg a felvonuló századok, de rohannak előre. Fichtl Hugó és Relics Milán századosok a hősiesség nemes példáit adják a legénységnek. Mindig elől járnak a tűzvonalban. Fichtl századost a lábán, Relics századost a vállán éri golyó, de ki nem állanak a sorból, bukdácsolva, tántorogva vezetik a rohamot. – Előre losonciak, míg bennünket láttok! És a losonciak mennek is. A két századost csak akkor viszik el az egészségügyi katonák, mikor mindketten újabb srapnel sebeket kapnak.”⁴²

A harcokban megfáradt 25-ös bakák is megkezdtek visszavonulásukat, nem sejtve azt, hogy majd négyévnyi megpróbáltatás áll még előttük.

Jegyzetek

¹ Losonc város címerében található a pelikán.

² *Felső Nógrád* (FN), 1914. július 30., 4. „A hadüzenet hatása Losoncon”.

³ Ez a törvény rendelkezett a „háború esetére szóló kivételes intézkedésekről”.
Forrás: *1000év.hu*, <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=7188> (letöltve: 2013.11.23).

⁴ *Losonci Újság* (LÚ), 1914. augusztus 6., 2. „A város képe és a háború”.

⁵ Armeeoberkommando = Hadsereg-főparancsnokság.

⁶ FARKAS Márton: *Lemberg – Az Osztrák-Magyar Monarchia hadműveletei 1914 kora őszén Galíciában*. Hadtörténelmi Közlemények, 1981/2., 173-174.

⁷ Nógrádban többek közt Losonc másik háziezredének, a k.u.k. 16. (majd 27.) tábori ágyúezredének akadtak ilyen gondjai. Minden bizonnyal a 25-ösök is küszködtek ezzel a problémával. Vö. LENKEY Lajos: *Losonci tüzérek a világháborúban*. Bp., 1937, A szerző kiadása.

⁸ FARKAS, *i.m.*, 174.

⁹ FN, 1914. augusztus 20. „A katonák elutaztak”.

¹⁰ Tomaszów Lubelski

¹¹ *A cs. és kir.-i magyar 34. gyalogezred története 1734-1918*. Bp., 1937, Pátria, 38.

¹² FARKAS, *i.m.*, 177.

¹³ A települések a San-folyó mentén találhatóak, kb. 20 km-re Przemyslől.

¹⁴ PÁVAI Mátyás Sándor, vitéz: *A Máramaros-Ugocsa megyei 85-ik gyalogezred története 1914-1918*. Bp., 1941., A szerző kiadása, 21.

¹⁵ DE SGARDELLI, Caesar (szerk.): *A Felvidék és Kárpátalja hadtörténete 1914-1918*. Bp., 1940., Athenaeum, 217.

¹⁶ PÁVAI, *i.m.*, 25.

¹⁷ DE SGARDELLI, *i.m.*, 218.

¹⁸ PÁVAI, *i.m.*, 26-28

¹⁹ Ld. LENKEY, *i.m.*

²⁰ Még az orosz földre való bevonulás előtt Boroevics gyalogsági tábornok (VI. hadtest parancsnoka) megszemlélte a 27. hadosztály csapatait, és beszédében kiemelte, hogy a Felső-Magyarországból származó losonci 25., kassai 34. és eperjesi 67. ezredek dicső helyet foglalnak el a hadtörténelemben és kívánta nekik, hogy „viharverte s győzelemhez szokott lobogójukat új, friss babérokkal ékesíthessék”.

²¹ PÁVAI, *i.m.*, 39.

²² DE SGARDELLI, *i.m.*, 218.

²³ PÁVAI, *i.m.*, 40-50. Pawlówka elfoglalásáról még részletesebben beszámol: *A világháború 1914-1918., II. kötet*, 1930, 224-235. A Pawlówkáért folyó harc a komarowi csata bevezető harcainak egyike volt.

²⁴ DE SGARDELLI, *i.m.*, 218.

²⁵ *A világháború 1914-1918., II.*, 252.

²⁶ PÁVAI, *i.m.*, 57.

²⁷ *A világháború 1914-1918., II.*, 252-280.

²⁸ *A cs. és kir.-i magyar 34. gyalogezred története 1734-1918.*, 39.

²⁹ *A világháború 1914-1918., II.*, 281.

³⁰ *A cs. és kir.-i magyar 34. gyalogezred története 1734-1918.*, 42.

³¹ *A világháború 1914-1918., III.*, 90.-92.

³² *Hadtörténelmi Levéltár* (HL), II. 475. k.u.k. IR.25. 1914. augusztus 31. térkép.

³³ Ma: Maheriv (UKR).

³⁴ Szeptember 2-án győzelemmel ért véget a komarowi csata, mely az osztrák-magyar haderő addigi legnagyobb győzelmesen megvívott összecsapása volt – amelyről ezen a helyen nincs módunk részletesen beszámolni, mivel a losonci ezred közvetlenül nem vett részt benne, hanem csak a fent említett bevezető harcokban – mintegy 220 ezer osztrák-magyar katona harcolt a 200 ezres orosz sereggel szemben. A legnagyobb – mintegy 15 ezer fős – veszteséget a VI. hadtest szenvedte el a harcok során. A 27. hadosztály a Rachanie melletti harcokban súlyos veszteségeket szenvedett el, benne a 25. ezreddel. *A világháború 1914-1918., III.*, 126.

³⁵ PÁVAI, *i.m.*, 88-91.

³⁶ DE SGARDELLI, *i.m.*, 219.

³⁷ HL, II. 475. k.u.k. IR.25. Dr. Johann Cseh hadialbumba szánt visszaemlékezése, 1918. március 12. (A szerző fordítása.)

³⁸ DE SGARDELLI, *i.m.*, 219.

³⁹ HL, II. 475. k.u.k. IR.25. Situationsskizze 11/IX 5 h. vm.1914.

⁴⁰ DE SGARDELLI, *i.m.*, 219.

⁴¹ FARKAS, *i.m.*, 119.

⁴² LÚ, 1914. október 1. „Írja a Pesti Napló”.

Losonc címere

A k.u.k. 25. gyalogezred jelvénye